

Καὶ ἔκτοτε ἡ τράπεζα ἔπαυσε κινουμένη!

Τοῦτο ἐστὶν ἐκ τῶν πειραμάτων ὧν ἐγὼ οὐδ' αὐτόπτης ἦν οὐδ' αὐτήκοος, ἀλλ' οἷς δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ πίστιν διὰ τὸ ἀξιοπίστον τοῦ ἀφηγησαμένου.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν ἐκτεθέντων ἐξάγω αὖθις τὸ γενικὸν συμπέρασμα, ὅτι ἐκ τῶν πνευματιστικῶν λεγομένων καὶ μέχρι τοῦδε γνωστῶν φαινομένων τινὰ μὲν (ΚΛΕΙΩ, ἀρ. 2, ἀρ. 3,) εἰσὶν ἀναμφισβήτητα, καὶ τὰ αὐτὰ συγχρόνως οὐχὶ ἐξηγήσεως ἀνεπίδεκτα διὰ τῶν γνωστῶν κανόνων τῆς φύσεως· ἕτερα δὲ, ἀποδεδειγμένως ψευδῆ, ἄτεχνοι καὶ ἀνεξέλεγκτοι παραποιήσεις χυδαίων θαυματοποιῶν· ἀλλὰ καὶ ἕτερα τοῖς ἐπιμελεστέροις τῶν ἐρευνητῶν δυσεξιχνίαστα καὶ ἀκατάληπτα κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, δι' ὃ καὶ πρέπει ταῦτα νὰ σπουδάζωνται μετ' ἀτενεστάτης προσοχῆς καὶ μετ' ἀόκνου ὑπομονῆς, μέχρις οὗ ἀποδείκνυται εἰς τίνα τῶν δύο κατηγοριῶν ἕκαστον ἀνήκει καὶ ἂν τίνα εἰς τὴν πρώτην, πῶς δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσι συνωδᾶ πρὸς τὰς παραδεδεγμένας ἐπιστημονικὰς ἀρχάς, ἢ ἂν ἀποκαλύπτωσι νέους ὀρίζοντας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΚ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΣΕΔΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΟΥ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΥ

ΥΠΟ

N. KAZAZH

Ὁ τελευταῖος οὗτος πόλεμος οὐ ἡ ἐπέτειος ἐωρτάζετο μετὰ τοσοῦτου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ ἐνὸς λαοῦ, ἐνῷ προὔκλει τὸ ἀνάθεμα καὶ τὴν κατάραν τοῦ ἐτέρου εἶνε ἡ ἀληθεσττέρα τούτων πίστωσης, ἡ φοβερωτέρα πραγματικότης τοῦ διίσχυρισμοῦ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατ' ἐπιφάνειαν μόνον μετεβλήθη, ἀλλ' ὅτι κατ' οὐσίαν μένει ἔτι ὁ αὐτός. Ἡ ἐκρηγξίς αὐτοῦ δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα μόνον δυναστικῶν συμφερόντων συγκρουόμενων, ἢ κατακτητικῆς πλεονεξίας μοναρχῶν. Ἀναμφισβότως ἦτο κληροδοσία μακρῶν αἰώνων, φυλετικὴ ἐκδίκησις ἐπὶ ἀμοιβαίαις καταστροφαῖς μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, τῶν διεκδικούντων τὰς κορυφὰς τῆς συγχρόνου ἱστορικῆς ἐνεργείας. Οἱ λαοὶ δὲν φωτίζονται πάντοτε ὑπὸ τοῦ λόγου, ὅσον καὶ ἂν φαίνονται ἀγαθοί, ὅσον καὶ ἂν ἐπιζητῶσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν τάξιν. Οἱ λαοὶ ἄγονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν ὑπερόχων ἐκείνων πνευμάτων, τῶν ἐν αὐτοῖς διαπρεπόντων λόγῳ ἀρετῆς, πνευματικῆς ἱκανότητος, οἰκογενειακῆς καταγωγῆς καὶ κοινωνικῶν προνομίων. Ὅτι συνήθως ἀποκαλεῖται ἐθνικὴ συνείδησις, κοινωνικὸν ἢ πολιτικὸν ἰδεῶδες, ἐμβάλλεται πολλάκις εἰς αὐτοὺς, ἀφομοιοῦται ἀσυνειδήτως ἐν τῷ ἐθνικῷ ὀργανισμῷ των, ἀλλὰ δὲν ἀπέρρευσε ἀμέσως ἀπὸ τῶν ἐσωτάτων τῆς συνειδήσεως. Ἐγωῖσμός, φιλοδοξία, κερδοσκοπία, ὑπολογισμός,

τοιαῦτα εἶνε ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει τὰ ἐλατήρια συνήθως τῶν ψευδῶς καλουμένων ἐθνικῶν ἰδεῶν, λαϊκῶν πόθων, ἐμπνεομένων μᾶλλον ὑπὸ ὀλίγων ἀτόμων, ἀνευ δ' ἀντιστάσεως ἀποδεκτῶν καθισταμένων ὑπὸ τῆς δλομελείας τοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος οὕτως ὑφίσταται· ἡ φύσις αὐτοῦ μετέχει λογικοῦ μὲν καὶ ἠθικοῦ ὄντος, κεκτημένου ἰδεῶδη, αἰσθήματα, ὑπερόχους τάσεις, ἀλλ' ἅμα καὶ θηρίου, φυσικὰ ἐνστικτα διεκδηλοῦντος. Ἐντεῦθεν αἱ ἀντιθέσεις ἐκείναι, αἱ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐκφαινόμεναι, ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς ἐπιεικειᾶς, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῆς πάλης, τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μέχρις ἐξοντώσεως. Τοῦτου ἕνεκα ὁ πόλεμος οὗτος, μῶλονότι ἐγένετο πρόξενος φρικαλέων καταστροφῶν εἰς ἀμφοτέρα τὰ διαμαχόμενα μέρη, συνετάραξε δ' ἐκ θεμελίων ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, δὲν προελήφθη ὑπὸ τῶν δυναμένων. Θεωρητικοὶ τε καὶ πρακτικοὶ ἄνδρες, ἄνδρες τοῦ γραφείου καὶ ἄνδρες τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως, δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐυλόγησωσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἱεράν ἡμέραν τῆς ἐκρηγξίως τοῦ πολέμου τούτου, ὡς ἀναποφεύκτου ἀνάγκης ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς σωτηρίας. Θεωρητικοὶ συγγραφεῖς ἔγραψαν ἀπὸ μακροῦ χρόνου: Τί εἶνε τὰ ἐν τῷ πολέμῳ τελούμενα κακουργήματα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν διαμαχομένων μερῶν, οἱ φόνοι τῶν ἀθῶων, αἱ καταστροφαὶ καὶ αἱ ἐρημώσεις τῶν πόλεων; Τυχαιᾶ φαινόμενα, ἐπίσης φυσικά, ἐπίσης ἐνδεχόμενα, ὅσον καὶ ὁ κλύδων, ὁ ἀνατρέπων ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης πλοῖον, πεπληρωμένον ἀθῶων πλασμάτων, ὅσον καὶ ὁ κεραυνός, ὁ φονεύων ἄνθρωπον, ὄντα τὸ μόνον στήριγμα πενομένης οἰκογενείας, ὅσον καὶ ἡ ὑπερχείλισις ποταμοῦ, τοῦ παρασύροντος ὑπὸ τὰ κύματά του πολυάνθρωπον πόλιν, χθὲς ἔτι εὐήμεροῦσαν καὶ θάλλουσαν, ἥδη δὲ μεταβαλλομένην εἰς ἐρείπια. Οὕτως ἐκδηλοῦται ἡ ἱστορία διὰ τῶν τοιούτων τραγικῶν σημείων χαρακτηρίζεται ἐκάστη βαθμὶς ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ πολιτισμῷ, μέχρι τῆς σήμερον τελεσθεῖσα διὰ καταστροφῶν καὶ ἐρημώσεων, ἀδρανεὺς διατελούσης τῆς λογικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐξελιξέως ὑπὸ τὴν ἀτονίαν τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Ἀντίθετα συστήματα προεκήρυττον τὴν δυστυχῆ ἀλήθειαν τοῦ τοιούτου φαινομένου: ἀπὸ τοῦ θεοκρατικοῦ Δεμαίτρου, ἀνακηρύττοντος τὸν πόλεμον ὡς τὴν φυσικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν δὲ εἰρήνην ὡς ἀπλήν ἀνάπαυλαν, προπαρσκευὴν πρὸς μέλλοντα ἐκάστοτε ἀγῶνα, μέχρι τοῦ πανθείστου Ἐγγέλου, δι' αὐστηρᾶς διαλεκτικῆς δικαιολογούντος τὸν πόλεμον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς τὴν ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τῆς νάρκης καὶ τῆς ἀτονίας τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς τὴν ἀφετηρίαν πρὸς τὴν ἐκάστοτε πρόοδον, μέχρι τῆς νεωτάτης βιολογικῆς θεωρίας, ἧς ὑπέρτατος αἰρεσιάρχης καὶ προφήτης παρέστη ὁ Δαρβίνος, ἐρμηνευούσης τὸ φαινόμενον τοῦ πολέμου ὡς ἔμφυτον τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, μετ' αὐτῆς ἀναποσπάστως συνδεόμενον, καὶ ἐκάστοτε ἐκδηλούμενον λανθανόντως ἢ ἐναργῶς. Μετ' αὐτοὺς ἤρχοντο οἱ πρακτικοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ ἀδιαφοροῦντες καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου, ἂν εἶνε φυσικὸν φαινόμενον,

ἡ ἐθνικὴ ἀνωμαλία, ἀλλ' ἀποδεχόμενοι καὶ ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν ὡς γεγονός, ὡς ὑφιστάμενον, ὡς τελεσιουργὸν πρὸς τοὺς φιλοδοξοὺς σκοποὺς καὶ τὰς τάσεις τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν, τῶν δυναστῶν καὶ τῶν λαῶν, ὡς δυνάμενον νὰ προβιβάσῃ τὰ ἠθικὰ καὶ ὕλικα αὐτῶν συμφέροντα.

Ὑπῆρχον καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ μακροῦ χρόνου οἱ θιασῶται τῆς διὰ τοῦ πολέμου διαλύσεως τῆς προαιωνίου ἐχθροπαθείας μεταξὺ τῶν δύο λαῶν. Οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης ἐκηρύσσοντο ἰδεολόγοι, ἐπιζητοῦντές τι χημαιρικόν, ἀντίθετον πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἱστορίας. Τὸ ἔσχατον τοῦ Ρήνου ἐμελετᾶτο ὑπὸ παντοίας ἐπόψεως καὶ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ἱστορίας, καὶ ὑπὸ τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης. Οὕτως ἐξωθοῦντο τὰ πράγματα ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν εἰς τὴν ρῆξιν, εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὴν καταστροφὴν. Μεθ' ὅλην τὴν ἀντίθετον ἐργασίαν ὑπὲρ συμφιλίωσεως τῶν δύο λαῶν, ὑπὲρ τῆς καταρτίσεως ἰσχυροῦ τινος γαλλογερμανικοῦ συνδέσμου, παράγοντος πολιτισμοῦ, ὃν προσεκήρυττον ἀπὸ μακροῦ χρόνου κοσμοπολιτικὰ τινὰ πνεύματα καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἡ ἱστορικὴ εἰμαρμένη προπαρεσκεύαζεν ἀναποδράστως τὸν αἱματηρὸν πόλεμον. Τί ἡδύνατο νὰ ἰσχύσῃ ὁ ἰδεολόγος Börne, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν κοινωνισμόν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τραπέντες Arnold Ruge καὶ Carl Marx ἀπέναντι τῆς τραχείας φιλοπάτριδος γλώσσης τοῦ Γαλατοφάγου (Franzosenfresser) Menzel καὶ τῶν ὁμοφρόνων φανατικῶν, τῶν μὴ διορώντων ἀλλαχού τὴν ἀνόρθωσιν, τὴν ἐνότητά τῆς πατρίδος των, ἢ ἐν τινὶ πάλῃ μεταξὺ τῶν δύο τούτων λαῶν; Ἐν Γαλλίᾳ ἀφ' ἐτέρου οἱ ἐνθουσιασταὶ τῆς Ὑπατείας καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ φιλόδοξοι πάντων τῶν πολιτικῶν κομμάτων, οὐδαμοῦ ἐβλεπον ἐκάστοτε τὴν προχειροτέραν διέξοδον τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ἐπιτυχίας, ἢ ἐν τῇ ἐπεκτάσει τῶν γαλλικῶν ὁρίων μέχρι τῆς ἐτέρας τῶν ὀχθῶν τοῦ Ρήνου, ὡς τοῦ φυσικοῦ μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν συνόρου. Οἱ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ πολιτισμοῦ ἱστάμενοι ἀμφότεροι οὗτοι λαοὶ κατείχοντο ἄρα ὑπὸ τῶν ἀγριωτάτων ἐνστικτῶν τῆς ἀλληλοφονίας, τῆς καταστροφῆς, τοῦ θριαμβοῦ τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐτέρου. Δὲν ἦτο ἀνάγκη μεγάλων, οὐσιαστικῶν ἀφορμῶν πρὸς ἐκρηξίν τοῦ ἀνιέρου τούτου πολέμου. Ὁ πραγματικὸς αἷτιος ἐνὸς πολέμου, ἔλεγεν ὁ Μοντέσκιος, δὲν εἶνε ὁ κηρύττων αὐτόν, ἀλλ' ὁ καταστήσας ἀναγκαῖον. Λοιπὸν ἀμφότεροι οἱ λαοὶ κατέστησαν αὐτὸν τοιοῦτον. Ἡ ἀμερόληπτος ἱστορία δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ διάφορον ἐτυμηγορίαν, ἢ νὰ κηρύξῃ ἀμφοτέρους ὑπευθύνους ἐπὶ τῇ αἱματοχυσίᾳ ταύτῃ, ἐξ ἧς ἐπῆλθε μὲν ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ἐνότης τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου, παραλλήλως τῷ μεγάλῳ τούτῳ γεγονότι, παρείπετο ἀναγκαίως ἡ πτώσις καὶ ἡ ἐλάττωσις τῆς γαλλικῆς δυνάμεως.

Così va il mondo, θὰ ἔλεγεν ἀδιάφορος ἐρμηνευτὴς τῆς ἱστορίας. Ἄν δὲν ἐπῆρχοντο ἐκ διαλειμμάτων οἱ μεγάλοι οὗτοι κλονισμοὶ ἐν τῇ βιολογικῇ ἀνελιξει τῶν λαῶν, τί θὰ ἦτο ἡ ἀνθρωπότης, ἐστερημένη φιλοδοξίας, ἄνευ ποιήσεως, τέχνης, ἰδεώδους, τῶν αἰσθημάτων ἐκείνων, τῶν κρατυνόντων τὴν ἐ-

σωτερικὴν τῶν λαῶν συνείδησιν, τῶν ἀναπτυσσόντων τὰς φυσικὰς αὐτῶν δυνάμεις, τῶν παροτρυνόντων αὐτοὺς κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὴν ἀμιλλαν, τὸν συναγωνισμόν, τὴν εὐημερίαν, τὴν πρόοδον; Τίς θέλει διαμφισβητήσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μεγάλων τούτων συγκρούσεων, τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ, ἠθικοῦ, πνευματικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ὁργανισμοῦ καὶ βίου τῶν λαῶν; Ἦθελε παραγάγει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τὰ μεγάλα μνημεῖα τῆς Ἰνδικῆς, ἔγγραφα καὶ ἄγραφα, ἄνευ τῆς κολοσσιαίας πάλης μεταξὺ ἰθαγενῶν καὶ ἐπηλύδων Ἀρίων, τῆς τοσοῦτον μεγαλοπρεπῶς περιγραφείσης ἐν ταῖς Ἰνδικαῖς ἐποποιίαις; καὶ τί θὰ ἦτο ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους, ἂν μὴ προηγούντο τὰ Περσικά, ἢ ὁ αἰὼν τοῦ Αὐγούστου, ἢ ὁ τῆς Ἀναγεννήσεως, ἢ ἡ μετὰ τοὺς εὐρωπαϊκοὺς πολέμους κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ κατὰ τὰς δύο πρώτας τοῦ ἐνεστώτος ἐπελθοῦσα λαμπρὰ περιόδος ἐν τισὶ χώραις τῆς Εὐρώπης πνευματικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως, ἄνευ τῶν αὐτῶν αἰτίων; Τοιοῦτοτρόπως φαίνεται δίκαια λέγων ὁ συγγραφεὺς ἐκεῖνος, ὁ εἰπὼν, ὅτι πᾶν τὸ ἄδικον φαινόμενον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ παγκόσμιου δικαίου, δύναται νὰ καταστῇ δίκαιον, ἐξεταζόμενον ἀπὸ τῆς εὐρυτέρας ἀπόψεως τῆς παγκόσμου ἱστορίας. Ἡ ἀνθρωπότης φαίνεται σκαιῶς ἀγωνιζομένη, ἀλληλοδιβρωσκομένη ὡς ἄθροισμα ἀτόμων, φυλῶν, ἐθνῶν· ἀλλ' ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἐξεταζομένη, βαίνει πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν τελειότητα διὰ τοιούτων ἀπαισίαν δοκιμασιῶν. Ἡ ἱστορία, ἡ πολιτικὴ πιστοποιοῦσι τὸ φαινόμενον τοῦτο ψυχρῶς, ξηρῶς, ἄνευ περιφράσεων, ἄνευ τῆς ἐναντίας διαμαρτυρίας τῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν. Αἱ μεμονωμέναι φωναὶ θεωρητικῶν τινῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ δικαίου ἤκιστα δύνανται νὰ κατισχύσωσιν ἀπέναντι τῆς ὁμοφωνίας τῆς πλειονοψηφίας. Ὁ πόλεμος εἶνε δυστυχὴς ἀφ' ἐνὸς πραγματικότης, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου εἶνε τὸ ὑψιστον ἠθικὸν ἐλαττήριον καὶ ἰδεῶδες, τὸ δυνάμενον νὰ συντηρήσῃ καὶ νὰ κρατύνῃ τοὺς λαοὺς. Τίς δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ ἀντίθετον γνώμην, ἐπιβεβαιουμένην ὑπὸ τῶν πραγμάτων, καθιερουμένην ὑπὸ τῆς ἱστορίας;

Δὲν ἀρνοῦμαι ἀλήθειαν τινὰ πάντων τούτων τῶν ἐπιχειρημάτων. Καὶ ἄνευ τῆς ἱστορίας ἀρκεῖ δυστυχῶς ἡ ἐλαχίστη παρατήρησις καὶ ψυχολογικὴ ἐξέτασις τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν. Ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶν ἐν τῷ καθόλου βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶνε μεταφυσικὸν δημιουργήμα, δυσχερῶς δυνάμενον νὰ πιστωθῇ καὶ ὑπὸ τῆς φυσιολογίας καὶ ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ διακινεῖ ἀπόκρυφός τις ὁρμή, ἧς συνέπεια εἶνε αἱ διαρκεῖς ἐν τῷ φυσικῷ βίῳ ἀντιθέσεις, ὅσον καὶ ἐν τῷ ἠθικῷ, καὶ ἀφ' ὧν ἐπεταὶ κατ' ἀνάγκην ἡ μεγαλοπρεπὴς σύνθεσις ἀμφοτέρων τούτων τῶν κόσμων. Ἀλλὰ δὲν δύναται ἡ πάλῃ αὕτη, αἱ σκαιαὶ ἀντιθέσεις νὰ λάβωσι κανονικώτερον τύπον καὶ χαρακτῆρα; νὰ μετατεθῇ ἐπὶ ἄλλου πεδίου, εὐγενεστέρου καὶ ἀνθρωπινωτέρου, ὁ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συναγωνισμός; Μήπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἄνευ τοῦ πολέμου πάλη, καὶ ἀμιλλα, καὶ δρᾶσις, ἀλλὰ καὶ ζῶη καὶ δημιουργία; *That is the Question.* Ποῖος Οἰδίπους θὰ εὕρῃ τὴν λύσιν τῆς

Σφιγγὸς ταύτης; Ἄς ἀφεθῶμεν εἰς τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὴν πραγματικότητα τοῦ μέλλοντος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅταν ἀπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἑδρας τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου ἐπιστήμων ἀνὴρ, Γάλλος μάλιστα τὴν καταγωγὴν¹, προκηρύττει ἐν ἐπισήμῳ αὐτοῦ λόγῳ τὴν ἐξόντωσιν τῶν Γάλλων, ὡς τῶν Ἐρυθροδέρμων τῆς Εὐρώπης, ὡς ἐχθρῶν τῆς προόδου τῶν λαῶν, οἰαδήποτε κατὰ τοῦ πολέμου ἀποστροφή διατελεῖ ἐστερημένη πάσης σημασίας καὶ παντὸς κύρους, ἀξία μόνον τῶν ἐνθουσιαστῶν τῆς αἰωνίας εἰρήνης καὶ τῶν ιδεολόγων τῆς ὁμοσπονδίας καὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν. Ἐνώπιον τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος ἐκλείπουν τὰ ἄσχερα φαντάσματα, ὡς οἰχόνται πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἡλίου οἱ ἄτμοι καὶ ἡ ὁμίχλη τῆς πρωΐας.

Τοιαῦτα ἐσκεπτόμενη καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς φιλοπατρίας, τῆς ἐξάψεως, τῶν ζωηρῶν αἰσθημάτων, ἅτινα ἐξαπίνης εἶχον καταλάβει τὴν τέως ἡρεμον εἰδυλλιακὴν πόλιν. Τὴν νύκτα γενικὴ φωταψία εἶχε συνεχίσει τὴν λαμπρότητα τῆς ἡμέρας. Ἄνωθεν, ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐφωτοδόλουν τὰ ἄστρα χαρμωσύνως, οἷον ἐποδοιοῦντα τὸ ἔργον τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Σεπτέμβριος εἶνε ἴσως ὁ ὠραιότατος τῶν μηνῶν τῆς Γερμανίας· ἡ φύσις δὲν φέρει μὲν πλέον τὴν ζωὴν τῆς ὥρας τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ θέρους, ἀλλ' οὐχ' ἦττον περιβάλλεται διὰ τινος γοητευτικῆς μαγείας καὶ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν· προαγγέλλει τὸν ἐπερχόμενον χειμῶνα καὶ θέλει νὰ παράσχω τὴν τελευταίαν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Γλυκύθυμος μελαγχολία καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν, ρεμβασμὸς πρὸς τινὰ ἔξω τῶν αἰσθήσεων κόσμον. Διὰ τὸν βίος οὗτος, ἐν τῇ πραγματικότητι αὐτοῦ, νὰ ἦναι τοσοῦτον ἀκανθώδης, ἀκανόνιστος, ἀνιάρως; διὰ τὴν πᾶσα κτῆσις τοῦ ὑποτιθεμένου ιδεώδους νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ δυσχεροῦς ἐργασίας, ἀγώνων, πόνων, θλίψεων, συμφορᾶς; Ἡ ἐορτὴ τῆς ἡμέρας μοὶ εἶχε προξενήσει ἐλαφρὰν τινὰ μελαγχολίαν. Τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐσκεπτόμενη περὶ τοῦ ποιητέου, ἐπεζήτητον διέξοδόν τινὰ ἀπὸ τῶν κατατρυχουσῶν με σκέψεων καὶ μεριμνῶν περὶ τῶν προβλημάτων, ἅτινα μὲ ἀπησχόλησαν καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Καὶ ἐν τούτοις, ἐπανηρχόμενη ἀκουσίως εἰς τὰς αὐτὰς μελέτας καὶ μερίμνας, μὴ δυνάμενος ν' ἀποσπάσω ἀπ' αὐτῶν τὸ πνεῦμά μου. Ἐνώπιον τῷ δύο μεγάλων ἐκείνων ἀντιθέσεων, τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ ἀπ' ἐνός, ἀπ' ἐτέρου δὲ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ, ἃς εὕρισκον ἐξίτου γενναίας, ζωηράς, δημιουργικὰς μεγάλων ιδεῶν καὶ γενναίας ἐργασίας ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν, ἠπόρουν κατ' ἐμαυτὸν εἰς τίνα νὰ παράσχω τὸ γέρας τῆς νίκης, τῆς μείζονος ἀληθείας. Τὸ ἐνστικτον τῆς αὐτοσυντηρητικῆς τῶν ἀνθρώπων ἐξωθεῖ αὐτοὺς κατὰ πρῶτον λόγον πρὸς τὸ ἄτομον, εἶτα πρὸς τὴν οἰκογένειαν, πρὸς τὴν πατρίδα,

ὡς τὸ κεφάλαιον πάσης ὑψηλῆς ιδέας καὶ γενναίου φρονήματος, ὡς τὸ σύνολον πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ περιωρισμένῳ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλ' ἡ εὐρυτέρα μελέτη τοῦ ἀνθρώπου κατὰ χρόνον καὶ τόπον ἀποκαλύπτει εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἄτομον, οἰκογένεια, φυλὴ ἢ ἔθνος, διαβίων καὶ πρωταγωνιστῶν ἐντὸς ὁρισμένης γεωγραφικῆς περιφέρειας, ἐντὸς χρονικοῦ τινος διαστήματος, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸν ὄν, ὑπέρτερον χρόνου καὶ τόπου, συνδεόμενον δι' ἀοράτων δεσμῶν μεθ' ὅλων τῶν ὁμοίων του, μεθ' ὧν κατ' ἀνάγκην συνδράμει καὶ συνεργάζεται, ἄνευ δὲ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἡ ἱστορία, ἐστερημένη ὁργανικῆς ἐνότητος καὶ συνειδήσεως, ἤθελε παριστᾶ τὸ δυστυχὲς φαινόμενον τοῦ ἀλογίστου ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἀτόμων, τῶν γενεῶν τῶν φυλῶν, ἐξ οὗ ἡ καταστροφή καὶ ἡ διάλυσις ὑπὸ τὸν νόμον τῆς ἐλλείψεως ἐνιαίας ἐργασίας καὶ ἀντιλήψεως ἀμοιβαίας τῶν ἀνθρώπων. Οὕτως, ἐνῶ διελογιζόμενη μετὰ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι πάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων θεοτάτον καὶ εὐγενέστατον ἐστὶν ἡ πατρίς, ἐπιθυροῦν ἀπ' ἐτέρου μετὰ τοῦ κόμητος Πόζα, ἀγαπῶ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς μέλος αὐτῆς, ὡς συνεργάτης, ἔστω καὶ ἀφανής, καὶ ἀνιστόρητος.

Παρίστατο κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς πόλεως τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ Σχιλλέρου, Γουλιέλμος Τέλλος. Ἡ στιγμή ἦτο ψυχολογικῶς προσφορωτάτη. Ἐν ἀπορίᾳ περὶ ἐξευρέσεως λύσεως τινος τοῦ ἀπασχολοῦντός με ἠθικοῦ προβλήματος, ἐσκέφθην νὰ διασκεδάσω τὰς μερίμνας μου ἐν τῇ λήθῃ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης, ἐν τῇ πάλῃ τῶν μεγάλων αἰσθημάτων καὶ παθῶν, ὧν τοσοῦτον ἐγίνωσκον ὁ ποιητὴς νὰ δημιουργῇ τὴν εἰκόνα. Ἡ ἀποθέωσις τοῦ ἡρώεσμου, τῆς φιλοπατρίας, ἡ σκοπούμενη διὰ τοῦ δράματος τούτου, ἡδύνατο νὰ μὲ ἐπαναφέρῃ ἴσως εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, νὰ διασκεδάσῃ τὰς χιμαιρικὰς σκέψεις τοῦ πνεύματός μου. Οὐδαμῶς τὸ φιλόπατρι αἶσθημα καὶ ἡ ἐλευθερία ἐρριζοβολήσαν τοσοῦτον εὐσταθῶς, ὅσον ὑπὸ τὴν μεγαλοπρεπῆ φύσιν τῆς ἐλβετικῆς χώρας. Ἐντεῦθεν ἴσως ὑπὲρ πάντας τοὺς λαοὺς ὁ Ἐλβετὸς εἶνε ὁ εὐχερέστερον καταλαμβανόμενος ὑπὸ τῆς νοσταλγίας, τῆς ἀπτώτου ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα. Αὕτη ικανοποιεῖ πάντας τοὺς πόθους του, πληροῖ τὰς προσδοκίας του.

«son verre est petit, mais il boit dans son verre». Καὶ τί ἄλλο δύναται νὰ ποθήσῃ ὁ μετρίοφρων καὶ ὀλιγαρκὴς ἄνθρωπος, ὁ βίων ἐν τῇ λήθῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀγιότητι;

Καὶ ἔβαινον ἤδη τὴν πρὸς τὸ θέατρον ἄγουσαν. Ἀλλ' ἀγγελία, τοιχοκολλημένη ἐπὶ τινος κεκλεισμένης θύρας, μὲ ἀπέτρεψεν αἴφνης, ἀναγκάσατά με νὰ μεταβάλλω ἀπόφασιν καὶ νὰ διέλθω ἄλλως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην.

(ἀκολουθεῖ)

1) Ὁ Dubois-Reymond, ὁ διάσημος τοῦ Βερολίνου φυσιολόγος, ἐκ Γάλλων μεταναστῶν καταγόμενος, συνεπεῖρα τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Διατάγματος τῆς Νάντης, ἐν τῷ πρυτανικῷ αὐτοῦ λόγῳ, ἐν ἔτει 1870, εἶχε διατυπώσῃ τοιαύτην κατὰ τῶν Γάλλων εὐχὴν.